

İrten, S. (2018). Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”.
ONLINE JOURNAL OF MUSIC SCIENCES, 3 (2), 98-121.

Geliş Tarihi: 02/10/2018

Kabul Tarihi: 09/11/2018

GELENEK VE MODERNİZM İKİLEMİNDE BİR SES (SİZLİK):“MUSİKİ İNKILABI”*

Sinem İRTEN**

ÖZET

Avrupa’ da feodalizmin çöküşü ile başlayan modernleşme hareketleri, kısa süre zarfında Osmanlı Devleti’ ni de etkisi altına almıştır. İlk olarak padişah III. Selim döneminde yapılan yenilik çalışmalarıyla Türk modernleşme hareketlerinin tarihsel süreci başlamıştır. Tanzimat Fermanı’ nın ilanından sonra, sosyal ve siyasal alanda yoğun olarak devam eden yenilik fikri, Cumhuriyet’in ilanıyla beraber devam etmiştir. Yüzyılı aşan bu süre zarfında, kimi zaman salt “batılılaşma” olarak görülen ve hayata geçirilmeye çalışılan modernleşmeye yönelik düşünceler; hem siyasal hem de toplumsal alanda kendinden sık sık söz ettirmiştir. Osmanlı Devletinin son dönemi ve Cumhuriyet’in ilanından sonra gelen tek partili dönem ile toplumsal alanın her alanında görülen, modernleşmeye yönelik müdahalelerin bir muhatabı da müzik olmuştur.

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda çalışmanın amacı; Osmanlı Devleti döneminden başlayarak Cumhuriyet’in ilanına değin devlet idaresinde ve toplumsal yapıda kendinden sıkça söz ettiren “modernleşme” teriminin, Türkiye bağlamında şekillenışı ve bu şekilleniş sürecinin ortaya çıkardığı özgün koşulları; müzik-politika-toplum üçgeninde, politikanın müzik üzerinde, müziğin ise toplum üzerindeki etkisini; Osmanlı Devleti ve Tek Partili Cumhuriyet dönemleri göz önünde bulundurularak, farklı zamanlarda ve farklı şartlarda gerçekleştirilen müziğe yönelik müdahalelerin gerekçelerini ve amaçlarını betimlemek, olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla birlikte ortaya koyabilmektir.

Yapılan bu araştırma; farklı zamanlarda devlet idaresi tarafından, modernleşme fikri doğrultusunda, var olan müzik geleneği üzerinde hedeflenen değişiklikleri ve bu değişikliklerin kapsam ve sürekliliğini açıklamak, olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla beraber ortaya koyabilmek maksadıyla önem taşımaktadır.

Araştırma tarama modelinde yapılacak olup, var olan durum betimlenmeye çalışılacaktır.

---

* *I. Uluslararası Müzik Araştırmaları Öğrenci Kongresi’ nde “sözlü bildiri” olarak sunulmuştur.*

** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi
irten.sinem@gmail.com

Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”

Anahtar Kelimeler: Batılılaşma, Modernleşme, Müzik Politikası, Musiki İnkılabı, Türk Müziği.

SILENCE IN THE DILEMMA OF TRADITION AND MODERNITY: “MUSICAL REVOLUTION”

ABSTRACT

The modernization movements that started with the collapse of feudalism in Europe have also affected the Ottoman Empire within a short period of time. First, the Sultan III. The historical process of the Turkish modernization movements started with the innovation studies carried out during the Selim period. After the proclamation of the Tanzimat Fermanı, the idea of continued innovation intensively in the social and political field continued with the declaration of the Republic. During this time, which transcends centuries, sometimes modernizations are considered to be "westernization" and are tried to be passed on; he has often mentioned himself both in the political and social arena. The music of the Ottoman Empire and the single-party period following the declaration of the Republic and the interventions of the modernization, which are seen in every field of the social field, became music.

The purpose of studying all these things in mind; Referring to the declaration of the republic in the state starting from the Ottoman period as self-management and social structure frequently talked about "modernization" means the original conditions posed by shaping and shaping of this process in the context of Turkey; in the triangle of music-politics-society, the influence of politics on music, and music on society; To describe the reasons and purposes of the interventions directed to the music performed at different times and under different conditions, with the positive and negative consequences, taking into consideration the periods of the Ottoman State and the Single Party Republic.

This research is done; to explain the changes aimed at the existing music tradition and the scope and continuity of the existing music tradition in the direction of the modernization by the state administration at different times and with the positive and negative consequences.

The research is going to be carried out in the scanning model and the current situation is going to be tried to be described.

Keywords: Westernization, Modernization, Musical Policy, Musical Revolution, Turkish music.

1.GİRİŞ

Modernizm hareketleri, Batı Avrupa'da feodalizmin çöküşü ile başlayan bir süreci kapsamaktadır. Batılı sosyologlar tarafınca geliştirilen Modernizm akımı genel hatlarıyla, toplumların sahip olduğu duyuş ve düşünüş biçimlerinin, sosyal hayattaki tavırlarının, devlet ve toplum yapısındaki genel kabul görmüş anlayışların olduğundan farklılaşmasında etkili olan bir akımdır. Modernizm akımını, başlangıçta Avrupa' da daha sonraları ise Avrupa dışı ülkelerde kendinden sıkça söz ettirmesinin en büyük etkeni ise; Tüm dünyada iktisadi, endüstriyel ve bilimsel alandaki gelişmelerle Avrupa bir "üstünlük" olarak görülmeye başlamasıyla mümkün olmuştur. Batı dışı veya Avrupa dışı toplumlar için Avrupa'daki bu hızlı değişime ayak uydurmak adına bir dizi eylemler serisi halinde biçimlenerek, "Batılılaşma" ya da "Modernleşme" olgusu birçok toplumda, gerek yönetim biçiminde gerekse sosyal hayatta ciddi değişim ve dönüşümlere sebep olmuştur. 18. ve 19. Yüzyıllara gelindiğinde ise bu değişim ve dönüşüm sürecinin bir kanadında da Osmanlı Devleti yer almıştır.

Aydınlanma Çağı olarak nitelendirilen süreç boyunca ortaya çıkan, sosyal, siyasi ve ekonomik değişimlerden birçok topluluk etkilenmiştir. Her toplumun ve devletin bu fikirleri kendi ülkelerinde işleyişi ise birbirinden farklı biçimlerde olmuştur. Bu sebeple Modernleşme hareketlerini önemseyen ülkelerde bu süreç:

Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”

“Rus Modernleşmesi, Japon Modernleşmesi ve Osmanlı- Türk Modernleşmesi” gibi farklı isimlendirilmiştir. Genel olarak Türk Modernleşmesi olarak kabul edilen sürecin Osmanlı- Türk Modernleşmesi şeklinde isimlendirilmesine ise, modernleşme sürecinin Osmanlı Devletinin Duraklama döneminden başlayarak Cumhuriyet’ in ilanı ile birlikte devam etmesinden kaynaklanmaktadır.

Gerek Osmanlı gerekse Cumhuriyet döneminde modernleşmenin gerçekleşmesi için devlet kadroları önceleri “modernleşme” ismiyle anılan, daha sonralarda ise “Batılâşma” veyahut “Batılılaşma” olarak nitelendirilen tarihsel süreç boyunca toplumsal yapının her alanına müdahalelerde bulunmuştur. Nitekim bu müdahalelerin boyutu, şiddeti, yaşandığı çağın nitelikleri bakımından iki farklı dönem de olsa dahi aynı olan şey “gelenek” ve “modernizm” arasında birçok tartışmaya sebep olan bir süreci doğurması gerçeğidir.

Osmanlı Devletinin duraklama dönemi sonrasında Tanzimat ve Islahat Fermanları ile sosyal, siyasal ve iktisadi alanlara yapılan yenilik çalışmaları; toplumsal yapının her alanında olduğu gibi müzikal alana da çeşitli müdahaleler gerçekleştirilmiştir. Bir başka ifade ile Modernleşmenin bir muhatabı da müzik olmuştur.

1.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı;

- 1- Osmanlı Devleti döneminden başlayarak Cumhuriyet’in ilanına değin devlet idaresinde ve toplumsal yapıda kendinden sıkça söz ettiren “modernleşme” kavramını, tarihsel gelişimini ve toplumsal etkilerini,
- 2- Cumhuriyet dönemi inkılaplarının fikirsellemlerini,
- 3- Müzik-politika-toplum üçgeninde, politikanın müzik üzerinde, müziğin ise toplum üzerindeki etkisini,
- 4- Musiki İnkılabının, gerekçelerini ve amaçlarını,
- 5- Osmanlı Devleti ve Tek Partili Cumhuriyet dönemleri göz önünde bulundurularak, farklı zamanlarda ve farklı şartlarda gerçekleştirilen müziğe yönelik müdahalelerin gerekçelerini ve amaçlarını betimlemek, olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla birlikte ortaya koyabilmektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Yapılan bu araştırma:

- 1- 18.yüzyıldan itibaren Batı Avrupa'da başlayan "Modernleşme" akımının toplum ve devlet yapılanması üzerindeki etkilerini,
- 2- Osmanlı Devleti'nin son döneminden itibaren başlayan "Modernleşme" ve "Batılılaşma" ya yönelik fikirlerin ve atılan adımların, siyasal ve toplumsal olarak gelişim sürecini,
- 3- Cumhuriyet' in ilanı ile başlayan Tek Partili Cumhuriyet dönemine ait fikrîsel alt yapıların doğrultusunda var olan müzik geleneği üzerinde hedeflenen değişimleri ve dönüşümleri, yaratılmak istenen "ulusal müzik" fikrinin kapsam ve sürekliliğini,

açıklamak, olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla beraber ortaya koyabilmek maksadıyla önem taşımaktadır.

Araştırma da yöntem olarak; betimsel tarama modelinde yapılmış olup, doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

2.YÖNTEM

Araştırma da yöntem olarak; betimsel tarama modelinde yapılmış olup, doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Modernleşme, Politika ve Müzik İlişkisi

Abdülbaki Akıncı'nın Beriş' ten aktardığı üzere:

Modern kavramı, Roma'dan itibaren farklı anlamlar ile kullanıla gelen bir kavramdır. Bu günkü kullanımında iki anlam taşımaktadır: İlki yaşadığımız çağa ait olan, bu çağda ortaya çıkmış olan anlamına gelirken diğeri eskiden yeniye

Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”

geçişini simgelemektedir. Kendisini eskiyle kıyaslamakta ve kendisinin yeni olduğunu vurgulayan bir anlamda kullanılmaktadır. Modernite kavramı ise insanın aklını kullanarak kendi geleceğini belirleyebileceğini bunun yanında evrenin ve dünyanın akılcı yöntemlerle anlaşılabilirliğini savunan bir yaklaşım tarzıdır. Eski ile yeni arasındaki bir tezatlığa modern terimi gönderme yapmaktadır. Felsefi alt yapısını Rönesans ve Reform Hareketleri ile Aydınlanma düşüncesi oluşturan modernite 17. yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkmıştır (Beriş, 2008, 483-484).

Modernleşme, toplumların aynı zamanda gittikçe farklılaştıkları ve merkezileştikleri bir süreçtir. Batı Avrupa’da feodalizmin çöküşü ile başlayan bu süreç, burjuvazinin gelişmesi, sanayileşme ve siyasi hakların, ülke nüfusunun daha büyük kesimlerine yayılması gibi unsurları da kapsar (Mardin, 2000, 26).

Geleneksel ile modern arasındaki bu değişim süreci ve üç aşamalı bir süreç görünümündedir: “Geleneksel toplum”, “geçiş toplumu” ve “modern toplum”. Buna tanımlamaya göre; “modern toplum”, ekonomik kalkınmayı sağlamış, kültürel çoğulculuğu esas alan ve demokratik bir yönetime sahip olan toplumdur (Özbek’ den aktaran Sağer, Zahal, Gürpınar 2013, 73). Bu bakış açısıyla belirtilen bazı özellikleri yapısında bulundurmayan toplum modern olmayan, geleneksel toplumdur.

Bu tanımlama doğrultusunda Modernizm akımının, toplumların sahip olduğu duyuş ve düşünüş biçimlerinin, sosyal hayattaki tavırlarının, devlet ve toplum yapısındaki genel kabul görmüş anlayışların; olduğundan farklılaşması sürecini kapsayan sürecin geneli olduğunu söylemek mümkündür. Batı Avrupa’da kendiliğinden gelişen bir süreç olarak doğmasına karşın zaman içerisinde Batı dışı toplumlarda bir “gereklilik” niteliği kazanmıştır. Nitekim yönetim biçiminde ya da toplumsal yapının her hangi bir kanadında bir değişikliğin gerçekleşmesi adına devlet kadroları kimi zaman “modernleşme” kimi zaman ise doğrudan “Batılılaşma” odağıyla değişim beklenen alanlara müdahalelerde bulunmuştur.

Nihal Ergül’ün 2009 yılında Nakavi’ den aktardığı üzere:

Batılılaşma konusunda ve tartışmalarında birbirine çokça karıştırılan iki kavram karşımıza çıkmaktadır: Batıcılık (Westernizm) ve Batılılaşma (Westernization). Batıcılık, doğulu ve geleneksel olan her şeyden uzaklaşıp Batılı ve yeni olan her şeye meyiletme özelliğine sahip bir düşünce tarzı olarak ifade edilebilir. Buna karşın Batılılaşma genel olarak, Batıya yönelme hareketinin bilimsel adıdır ve bunun sonucu olarak da Batı kurum, değer ve ilişkileri kabul edilmektedir (Nakavi, 1997, den aktaran; Ergül, 2009, s. 16) .

Şerif Mardin'in ifade ettiği üzere ise Batıcılık: "Osmanlı İmparatorluğundan başlayıp Cumhuriyet Türkiye' sinde yeni boyutlar kazanan, Batı Avrupa'nın toplumsal ve fikrîsel bileşimine erişilmesi gereken bir hedef olarak görülen yaklaşım" dır (2000, s. 9).

Tüm bunlardan hareketle, Batıcılık daha kapsayıcı bir ifadeyle; genel olarak Batı dışı toplumların Batı'nın gelişmişlik seviyesine ulaşabilmek için siyasi, sosyal ve kültürel hayatta gerçekleştirdikleri hareketleri anlatmak adına kullanılan bir tanım olduğunu söylemek mümkündür.

Bu görüş, savunucuları tarafından bazen ılımlı bir biçimde ortaya çıkmışken; bazen ise daha köktenci olarak, geleneksel kültür öğelerini eleştiren ve karşısında duran boyutlar kazanmıştır. Ancak, sözcüğün kendisi daha çok Batı'ya her hususta örnek almak isteyenlerin yaklaşımını adlandırmak için kullanılmıştır (Mardin, 2000: 9).

Modernlik, modernleşme ve Batılılaşma düzleminde yapılan tüm bu kavramsallaştırmalar göz önünde bulundurulduğunda, ortaya konulan fikirler ve tartışmalar çerçevesinde ele alınacak olursa: Modernlik, Batılı toplumların iç dinamiklerinin etkisi ile gerçekleşen; Rönesans, Reform, Aydınlanma düşüncesi, ulus-devlet ve sanayi devrimi gibi önemli olayların kendi içlerinde doğan soru ve sorunlara karşı verilen bir cevap olarak, "kendiliğinden" gelişen bir süreci ifade etmektedir. Öte taraftan Batılılaşmanın ise; Batı-dışı toplumların "tarihsel gecikmişliğinden" kaynaklanan bir modernleşme ve/veya "modernleştirme" aracı olduğu ve Batılılaşma hareketlerinin tıpkı modernleşme süreci gibi toplumlar arası değişkenlik ve çeşitlilik gösterdiğini ifade etmek mümkündür. Tıpkı

Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”

Osmanlı-Türk, Rus, Japon ve İran Batılılaşma hareketlerinin birbirinden farklı olduğu gibi (Ergül, 2009, s. 18).

Tüm bu tanımlardan hareketle, kavramsal ve toplumsal farklılıkların modernleşme hareketlerinin şekillenişinde etken rol oynadığını söylemek mümkündür. Osmanlı Devleti ile başlayarak Cumhuriyet Türkiye’sinde devam eden geniş süreçte de modernleşme ve Batılılaşma kavramlarının farklı algılandığı, hem siyasal hem de toplumsal alanlarda uygulandığı dönemler olmuştur.

Bu geniş kapsamlı “değişim” süreci içerisinde askeri alanda başlayarak, devlet yönetimi, endüstri, eğitim, sanat gibi toplumsal alanın birçok alanında görülen, modernleşmeye yönelik müdahalelerin bir muhatabı da müzik olmuştur.

Çeşitli öğelerden oluşan kültür sistemi içinde müzik, sadece bir öğedir ve diğer kültür kurumları ile sıkı bir işbirliği içindedir (Kaplan, 2013, s. 24). Sosyal yapıya dayalı bir sosyal davranışın sonucunda yaratılan müzik fikri, yalnızca bir ses sistemi değil, kültürel yapıya ait belli bir davranışın sonucunu da içinde taşımaktadır. Belli bir kültür içinde yer alan sosyal bir olay niteliği taşımaktadır. Müziği üreten ve dinleyen “o” kültür içindeki insanlardır (Kaplan, 2013, s. 23).

Şüphesiz ki müzik söz konusu olduğu vakit akla ilk gelen nokta öznel olduğudur. Nitekim sanat eserinin sanatçının; hem dünyaya baktığı pencerenin bir ürünü hem duyuş ve düşünüş biçiminin minimal bir özeti olduğunu göz önünde bulundurulduğunda; bestecinin iletmek istediği, içinde yaşadığı kişisel ve toplumsal yaşantı olduğunu söylemek mümkündür. Zaman zaman sanatsal faaliyetleri siyasetten bağımsız bir biçimde düşünmeye yahut ele almaya yönelik tartışmalar olsa da, toplumdan beslenen bir alanı, siyasi alandan bağımsız düşünmek hayli zordur.

Ayten Kaplan’ın ifadesiyle:

Geleneği, kültürel değerleri yaratan ve aktaran bireydir. Birey/besteci ile toplum arasında doğal bir etkileşim vardır. Bu doğal etkileşim yayından ticarete; siyasetten eğitime, zorla kültürlenmeden kültürleşmeye; bozulma ve

yabancılaşmadan kültürel şoka; etnik yapıdan ulusal yapıya dek uzamaktadır. Gücünü toplumdaki alan besteci, doğadaki sesleri kendi estetik anlayışına göre düzenleyerek, benimsediği değerleri dile getirir. Özgür biçimleme ile yapıtını örer ve edim yolu ile toplumun kültürel beklenti ve değerlendirmesine sunar. Müzik yapma ve müzik dinlemede ortak sağduyu, duygusal, bilişimsel ve davranışsal düzeyde sağlanabilmişse ve doğal etkileşim alanlarına göre yapılan değerlendirmeler olumlu ise müzik eseri ile toplum arasında bir iç denge sağlanmıştır. Bu denge durumundaki müzikal görünüm, toplumun kültürel yapısını çözümlenmede, yardımcı bir unsurdur (2013: s. 23).

Tanımlardan yola çıkarak müziğe ve besteciye tarih boyunca pek çok görev yüklendiği söylenebilir. Bu görev kimi zaman kendiliğinden bir süreç olarak ortaya çıkmışken, kimi zaman ise doğrudan erk kuvveti ile politika halini almıştır. Özellikle toplumsal dönüşümlerin yaşandığı dönemler söz konusu olduğunda müziğinde içinde yer aldığı birçok sosyal ve kültürel alan yönetim kadrolarınca kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Gerek Osmanlı Devleti gerekse Tek Parti' li Cumhuriyet yönetimleri göz önünde bulundurulduğunda, siyasal ve sosyal kırılma dönemlerinde devlet erkinin, toplumun birçok kurumunda bir inşa sürecine başlayarak 'toplum mühendisliğini' kendine görev edinmiş olduğunu söylemek mümkündür.

3.2. Osmanlı Dönemi Modernleşme Hareketleri ve Müzikte Batıya Açılmanın İlk Örnekleri

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk kültürünün çok renkli ve zengin materyallerinden ilham alan Atatürk ve dönemin ileri gelenleri, Türk müzik kültürüne yepyeni ufuklar açacak, yeni küresel boyutlar kazandırmak amacıyla sosyal ve siyasal alanda hedeflenen çağdaşlaşma fikrini besleyen politikalar izlemişlerdir. Ancak tüm bu politikaların öncesinde belki de bir "hazırlık evresi" olarak nitelendirilebilecek olan: "müzikte batıya açılma" süreci Osmanlı Devletinin duraklama döneminden itibaren başlamıştır (Kaya, 2012, 1451).

XV. ve XVI. yüzyıllarda neredeyse tüm Avrupa'yı kapsayan ticaret devrimi ile endüstriyel uzmanlaşmanın ilk izleri görülmüş, kent sayıları artarak şehirleşme

Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”

gelişmiş, kendi başına üretim ve kazanç yollarında çalışarak oldukça geniş bir geçim sağlayan ve “burjuva” olarak adlandırılan kişiler siyasette de etkin hale gelmiş ve şehirli burjuvazi sınıfı oluşmuştur. Tüm bu gelişmeler, Fernao Lopez tarafından “yeni bir dünya düzeni ve yeni bir insan nesli doğdu” şeklinde ifade edilmiştir (Boris’ ten aktaran Ergül, 2009, 25). Avrupa’nın temel dinamiği olan feodal sistemin çöküşü ve beraberinde yaşanan toplumsal değişimler başlangıçta Avrupa’yı ardından birçok toplumu etkilemiştir.

Tüm dünyada iktisadi, endüstriyel ve bilimsel alandaki gelişmelerle Avrupa bir “üstünlük” olarak görülmeye başladığında, Batı dışı veya Avrupa dışı toplumlar için Avrupa’daki bu hızlı değişime ayak uydurmak adına bir dizi eylemler serisi halinde biçimlenerek, Batılılaşma olgusu birçok toplumda kendinden söz ettirir olmuştur (Ergül, 2009, 1). Bu değişim ve dönüşüm sürecinin bir kanadında da Osmanlı Devleti yer almıştır.

Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren büyüme ve fetihlerle beslenmiş, tüm iktisadi ve sosyo-kültürel hayatı bu sisteme uygun olarak şekillendirilmiştir. Ancak XVI. yüzyıl itibariyle Osmanlı İmparatorluğu’nun karada ve deniz de ilerleyişinin durması, özelde var olma nedeni olan askeri ve idari mekanizmaları sarsıntıya uğrattırırken, genelde tüm sosyo-kültürel hayatı derinden etkilemiştir (Lewis’ ten aktaran Ergül, 2009, 30).

Yenidünya kıtasının bulunması, yeni ticari yollar ve denizcilik alanındaki gelişmeler ve ülkeler arası rekabet, Osmanlı İmparatorluğu’nun durağan iktisadi yapısına en çok zarar veren dışsal dinamikler olmuştur (Ergül, 2009, 30).

Öte yandan, Osmanlı İmparatorluğu’nun gerilemesine neden olan içsel dinamikler ise; dış dünyaya kayıtsızlık, fetihlerin durması, nüfus artışı, ekonomik çalkantıların sosyo-kültürel hayata yansması, tımar sistemi ve yeniçeriler gibi etkin idari sistemlerin çöküşü, Celali isyanlarının vuku bulması şeklinde sıralanabilir. Tüm bu iç ve dış dinamikler birbirleri ile karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde bütün bir devlet sistemini etkilemişlerdir (Ergül, 2009, 28).

17. ve 18. yüzyıllarda ortaya çıkan değişme eğilimleri, toplumsal dinamiklere değil merkezi iktidara daha fazla güç kazandırma çabaları ile sonuçlanmış,

merkezi iktidar kendisinin zayıflamakta olduğunu görerek geleneksel gücünü toplama çabasına girmiştir. Diğer taraftan, 18. yüzyıldan itibaren sanayileşme merkezietçi bir devlet eğilimini güçlendirmiştir (Himmet Hülür, Güney Akça, 2005, 321).

Tüm bu yaşananlar Osmanlı Devleti'nin varlığını ve eski gücünü sürdürebilmesi için çeşitli tedbirler almasına sebep olmuştur. Osmanlı geleneksel yapısına ve değerlerine bağlı kalınarak alınan tedbirler istenilen sonucu vermemiştir ki, bu durum Osmanlı Devleti'nin Batı'ya yaklaşmasına, onun yapısını keşfetmeye yönelmiştir. Bu yöneliş öncelikli olarak askeri ve siyasi yapı üzerinde tasarlanmış olsa da özellikle 19. Yüzyıla yaklaştığında kültürel alanda da Batı ile bir etkileşim içine girilmesi kaçınılmaz olmuştur.

Böylece, 18. yüzyıl başlarında, Batı'nın askeri kurumlarının ve silah gücünün imparatorluğa nasıl getirilebileceği önemli bir devlet sorunu haline almıştır. Bu düşünceler, III. Ahmet zamanında (1703-1730), bilhassa 1720'lerden sonra, Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa' nın (1718-1730) desteğiyle teşvik görmüştür. (Mardin, 2000, s. 10).

Batı' nın askeri kuruluşlarından örnek alma çabası ise, 18. yüzyılda; I. Mahmut ve I. Abdülhamit ile başlamış daha sonra ise özellikle III. Selim zamanında hız kazanmıştır. Batı'da sürekli Osmanlı elçiliklerinin kurulması da bu devreye rastlamaktadır. Avrupa'yla ilgili ilk sistematik değerlendirmeler, devamlı diplomatik ilişkilerin bir ürünü olarak Batı'da görevlendirilen Osmanlı hariciye memurlarından gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu için Batı'nın genel bir model olarak kullanılmasına dayanan "düzeltme" (Tanzimat) teklifleri de tüm bu gelişmelerin etkisiyle şekillenmiştir (Mardin, 2000, s. 11).

Sözü edilen değişme eğilimleri sonucunda Osmanlı Devlet idaresi reformlar aracıyla Batı karşısında eski gücünü kazanmaya yönelik hamleler yapmıştır. Bu reformlar Tanzimat ve Islahat Fermanları I. Ve II. Meşrutiyetler kapsamında şekillenmiştir.

Tanzimat hareketi, birbirlerinden farklı yönlerde hareket eden ve farklı etkilere sahip olan hareketlerin yıprattığı Osmanlı devlet yapısına güç ve dayanıklılık

Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”

kazandırma, siyasi birliği sağlama ve bu birliğin dayandığı yapısal unsurları güçlendirme amacından doğmuştur (Hülür- Akça, 2005, s. 327).

Tanzimat’la birlikte dinsel ve ırksal bağlılıkların yerine ortak ilkelere dayanan bir bağlılık getirilerek anayasal vatandaşlığa giden ilk adım atılmıştır. Böylece modern bürokratik devletin hükümranlılığına meşru bir temel oluşturulmuştur (Hülür- Akça, 2005, s. 327).

Böylelikle başlamış olan Modernleşme politikaları önce askeri alanda Batı’nın gerisinde kalmama arayışlarını getirmiş; ardından kaçınılmaz olarak Batı kültürüne ait pek çok şeyin ileride olduğu anlayışı, Osmanlı idareci kesiminde kabul görmüş bir anlayış halini almıştır. Nitekim Tanzimat döneminde devlet yapılanmasında somut olarak büyük gelişmeler edinilmesine karşın, kültürel alanda Batıdakine benzer bir dönüşümü gerçekleştirdiğini vurgulamak mümkün değildir.

Tam anlamıyla III. Selim döneminde “geleneksel” boyutta başlayan modernleşme sürecinde, Osmanlı İmparatorluğu’ nun kendini Avrupa’ ya ve değişen yenedünyaya karşı yenilemesi esasına dayanan modernleşme sürecinde, müzik yaşamında da çeşitli değişiklikler söz konusu olmuştur (Kaya, 2012: 1452). Yeniliklere açık olmasının yanında kendisi sanatçı olan ve tüm sanat dallarına ve türlerine ayırım yapmadan merak ve özel bir ilgiyle yaklaşan III. Selim’in on sekiz yıllık (1789-1807) hükümdarlık döneminde gerçekleşmiştir. Bu dönemde başlayan etkileşim III. Selim’in saltanatının bitiminden yani 1807’den sonra da devam etmiştir (Sefer, 2012, s. 4).

III. Selim döneminde de sarayda ilk kez “opera” sahnelenmiştir. Yine aynı dönemde kurulmuş olan Nizam-ı Cedîd (düzenli ordu) birliklerinin günlük eğitimlerini daha iyi yapabilmeleri için Fransız subayların girişimiyle bir boru ve trampet takımı kurulmuştur. Bu girişim II. Mahmut döneminde kurulan Mızıkai Hümayun’ un kurulmasına bir öncü olduğu gibi, aynı zamanda mehter musikisinden ilk yüz çevirmenin başlangıcı olarak da görülmektedir (Gedikli’ den aktaran Kaya, 2012, s. 1453).

Modern reform süreci olarak adlandırabileceğimiz II. Mahmut’ la başlayan

süreçte de özellikle Avrupa'ya temelli yürütülen bir "Modernleşme" çabası dikkat çekmektedir. Tekeli'ye göre: "Modernleşme aydınlanmanın bir ürünü olarak Avrupa da gelişme göstermiştir. Bir proje olarak değerlendirildiğinde, ekonomik anlamda kapitalist bir modele dayanan; bilim, ahlak ve sanat alanında evrensellik ilkesini gözeten; geleneksel bağlarından kopmuş ve bireyi etkinleştiren; ulus-devlet şeklinde örgütlenmiş ve demokratik katılım modeline dayanan bir kurumsallığın egemen olduğu bir yapıdan söz edilmektedir (aktaran Kaya, 2012, s. 1452).

II. Mahmut(1808- 1839) kendinden önce gelen reformcuların kötü tecrübelerini göz önünde bulundurarak, askeri yeniliklere karşı bir odak noktası oluşturan yeniçerileri topa tutmuş, bu piyade kuruluşunu lağvetmiş ve III. Selim zamanında kurulan düzenli askeri birlikleri ordunun esas birimleri haline getirmiştir (Mardin, 2000, s. 11). Yeniçeri ocağı ile mehter örgütü arasındaki yakın bağ göz önünde bulundurulduğunda; ordudaki bu köklü değişiklik mehter müziğini de her bakımdan etkilemiştir.

Osmanlı Mehter Örgütü I. Murat zamanında (1360- 1389) yeniçeri birliklerinin kurulmasıyla gelişmiştir. Zaman içerisinde bu musiki takımı, yeniçerilere yardımcı nitelikte bir askeri kurum haline gelmiştir. Mehter müziği ise, manevi anlamından savaş sırasındaki anlamına ve simgelediği bütün anlamlara kadar, adeta dallanıp budaklanmış kültürel yapısıyla, askerlik, tören ve eğlence etkinliklerini dini öğelerle birleştiren bir müzik olma özelliği gösterir (Budak, 2000, s. 71).

Mehter örgütü ile yeniçeri ocağı arasındaki yakın bağ, mehterin geleceğini de belirlemiş, 1826 yılında II. Mahmut' un yeniçeri ocağını kaldırarak yerine Mızıkai Hümayun' u kurması Türk müziğinde yeni açılımlara yöneldiğini kanıtlamıştır (Budak, 2000, s. 72).

İlk Batı müziği öğretimi Mızıkai Hümayun' da başlamıştır. Bu kurum padişahın şahsına ve saraya bağlı bir teşkilat olmakla birlikte, Batı ve Türk musikisi kısımlarında her iki musikiyi öğrenen ilk Türkler burada yetişmiştir (Ak, 2002, s. 28).

Ogün Atilla Budak' ın ifadesiyle:

Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”

Mızıka -i Hümayun’ un fasıl heyeti içinde ise, ney ile flütü, ud ile mandolini bir araya getiren bir düzen vardı. Batı musikisinin “majörüyle minörüne yakın makamlardaki” peşrev ve saz semaileri, hafif şarkılar, köçekçeler ve oyun havalarının armonize edilmesinden oluşan özel bir repertuarı vardı. Geleneksel musikinin Batı sazlarına göre armonize edilmesi hevesinin ne kadar acemice de olsa, ilk örnekleridir bu. Türkiye’ de çoksesli müzik eğitimi ve öğretimi veren ve ilk konservatuvar sayılabilecek Mızıka- i Hümayun’ da yetişen kişilerle çeşitli ordu birliklerinde kurulan bandolar, belirli ölçüde de olsa halka çoksesli müzik zevkini aşılamıştır. (2000, 72).

Mızıka-i Hümayunun kurulmasına rağmen, 1920’ li yıllara dek klasik Türk müziğinin Enderun ve tekkeler olmak üzere bazı kurumlarda üretilmesi sürmüştür. Mızıka- i Hümayun’ un Türk müzik tarihindeki önemi ise, müzik ve müzik eğitimcisi yönünden küçümsenmeyecek bir birikimi Cumhuriyet Türkiye’ sine aktarabilecek sanatçılar yetiştirmiş olmasıdır (Budak, 2000, s. 72).

I. Abdülmecid ve Sultan II. Abdülhamid’ in tahttan indiği vakte kadar olan süreçte müzikal alana devlet eliyle pek çok müdahale söz konusu olmuştur. II. Mahmut ile başlayan ve Cumhuriyet’ in ilanına kadar devam eden bu müdahaleler türlü şekillerde meydana gelmiştir. Birbirinden farklı çalgı topluluklarının verdiği halk konserleri, opera ve operet temsilleri, özellikle İstanbul, İzmir ve Selanik gibi batı müziğine yakınlık gösteren kentlerde yeni bir batı müziği beğenisinin sınırlı da olsa yerleşmeye başladığını söylemek mümkündür (Budak’ tan aktaran Kaya, 2002, s. 1456).

3.3. Bir Ses Yaratmak İçin Bir Sessizlik Yaratmak: Musiki İnkılabı Ve Ulusal Müzik Anlayışı

1923 de Türkiye Cumhuriyet’in kurulmasında Aydınlanma felsefesinin ve Fransız İhtilalinin ilkelerinden yola çıkılmıştır. Bu sebeple yürütülen eğitim kültür politikaları “ulusal” temellerin üstüne dayanmaktadır (Say, 2010, s. 513).

Hülür ve Akçanın ifadesiyle: Cumhuriyetin kuruluşu, Türk sosyal ve siyasal tarihinde bir yenileşmeyi değil, bir toplumun yeniden inşasını ifade eder.

Bağımsız bir ulus-devlet yaratmada atılan somut adım, Osmanlı modernleşmesinden temel farkı ortaya koymaktadır. Cumhuriyet döneminde toplumsal kurumlar yenileştirilmemiş, toplum yeni kurumlar etrafında yeniden kurulmuştur. Bu süreç, yeniden yapılandırıcı bir irade kadar bir güce de gereksinim duymuş ve devlet bu iradenin taşıyıcısı olarak uzun bir tarihsel geçmişe sahip olan kurumların kaldırılmasında ve yerine ulus-devlet yapılanmasının gerektirdiği yeni kurumların yerleştirilmesinde yetkeci bir tutum benimsemiştir” (2005, s. 336).

Atatürk devrimlerine kaynaklık eden düşüncelerinde, “süregelen ve var olan ‘eskiyi’ yıkıp, akla dayalı temeller üzerinde, kültürün ve toplumsal yapının yeniden kurulması/ yapılandırılması gerektiğini” savunur (Budak, 2000, s. 149).

Türkiye Cumhuriyeti’ni çağdaş uygarlık düzeyine erdirmeyi hedefleyen Mustafa Kemal Atatürk ve devrimci kadro; hukuk, ekonomi, eğitim gibi temel alanlarda attığı yenilikçi adımlarını sanat alanına da taşımıştır. Bu hedefler doğrultusunda Türk müzik kültürü, Cumhuriyetin kuruluşundan başlayarak yeni bir süreç içine girmiştir. Söz konusu sürecin özünde ulusallık, yönteminde çağdaşlık, niteliğinde evrensellik vardır. Bu ilkelere göre öngörülen dönüşüme “Türk müzik inkılabı” adı verilmiştir (Güdek, 2014, s. 633).

Cumhuriyetin ilanından sonra Mustafa Kemal Atatürk hemen hemen gittiği her yerde, yaptığı her konuşmada Türk sanatından, Türk müziğinden ve sanatın hayata dair öneminden bahsetmiştir. Ona göre: “Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi ve kavrayabilmesidir.” Mustafa Kemal’in inkılaplarda müziğe ağırlık vermesindeki en büyük sebeplerden biri bu fikriyatı olmuştur (Uluskan, 2010, s. 300).

Cumhuriyet dönemi müzik atılımlarının temeli kimi zaman Ziya Gökalp’ e dayandırılmakta ve müzik devrimi yapılmasına ilişkin tüm girişimlerin ve bu alandaki tüm önlemlerin ideolojik kökeninin Ziya Gökalp olduğunu sanılmaktadır (Cem Behar’ dan aktaran, Budak 2000, s. 138).

Gökalp, özellikle 17. Yüzyıl sonlarından itibaren diğer Avrupa güçleri karşısında giderek daha zayıf düşmüş ve 1914’ ten başlayarak dağılma sürecine girmiş bir

Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”

imparatorluğun çöküşüne tanık olmuştur (Parla, 1993, s. 18).

Gökalp' in bazen Batılılaşma bazen ise Çağdaşlaşma olarak ifade ettiği ise, Avrupa kapitalizminin bilimsel ve teknolojik başarılarıyla eş anlamlıydı ve ulusal canlanma programının bir parçasını oluşturuyordu. Gökalp' in modeli bir tür idealist pozitivizmdi. Ön gördüğü toplum modelinde ise: Türkçülük kültürel normu, İslam ahlaksal normu oluşturuyordu (Parla, 1993, s. 56).

Bütün bu sözü edilenlerden sonra Gökalp, kendi sosyolojik ve doğru ulus tanımını Hars ve Medeniyet makalesinde kısaca şöyle ifade etmiştir: “Temel birleştiricinin dil olduğu bir ortamda, “ortak” eğitim, kültür ve duygular. Yani ulus, aynı eğitimi görmüş, ortak bir dili, duyguları, idealleri, dini, ahlakı ve estetik duyarlılığı paylaşan bireylerden oluşmuş grup ya da topluluktur (Gökalp' ten aktaran Parla, 1993, s. 75). Bir Türkolog olan Gökalp' in tanımlamış olduğu ulus “ortak” değerlere dayandığı gibi, Türk' e ait olan müziğinde ortak ve ulusal olması gerektiği görüşünün savunucusu olmuştur.

Gökalp' e göre, Cumhuriyet'in ilânı sonrasında Türk halkı üç müzik ile karşı karşıya kalmıştır. Bunlar Doğu Müziği, Batı Müziği ve Halk Müziği'dir. Burada esas alınacak olan bu müziklerin hangisinin bizim için ulusal olduğudur? Ona göre, “ulusal müziğimiz, yurdumuzdaki Halk müziğiyle Batı müziğinin kaynaşmasından doğacaktır”. Çünkü “Halk müziğimiz, bize birçok ezgiler vermiştir. Bunları toplar ve Batı müziği yöntemine göre armonize edersek, hem ulusal, hem de batılı bir müziğe” kavuşmuş oluruz. Bu görüş bir “sentez” fikrini beraberinde getirmiştir. Cem Behar' a göre, Ziya Gökalp'in bu “katı müzik programı” daha sonra şiddetli tartışmaların yaşanmasına ve Cumhuriyet döneminde uygulanan müzik politikalarının belirlenip yönlendirilmesinde son derece etkili olmuştur (Gökalp'ten aktaran Uluskan, 2010, s. 307).

Çetinkaya (1999), bu döneme dair fikirlerin: “Batının çağdaş müziğine ulaşmanın gerekliliği olarak halk türkülerinin Batı müziği ile armonize edilmesi ve çok sesli biçimde icra edilmesi gerekliliğini” şeklinde vurgulamıştır (s. 91).

Gökalp sözü edilen bu sentez fikrini: “Halk müziğini Batı müziğiyle birleştirmek” olarak söz ederken; Mustafa Kemal Atatürk, Ulusal müziği, Batı müziği çalğı ve

teknikleriyle işlemekten söz eder. Burada Atatürk, Batı' nın müziğinin değil, "müzikçiliğinin" alınmasının üzerinde durur (Budak, 2000, s. 140). Atatürk' ün gerçekleştirmeye koyduğu Türk müzik inkılabında esas olan dışarıdan "ürün almak" değil, "süreç almak" tır, Farklı bir ifadeyle dışarıdan "yol, yöntem, teknik ve araç-gereç" almaktır. Çünkü ürün içeride, kendi yurdumuzda oluşacaktır (Uçan' dan aktaran Budak, 2000, s. 140).

Bu müzik görüşünde, Tanzimat döneminin ikiliğine karşı, Cumhuriyet' in tam Batılılaşma kararlılığını görülmektedir.

Bu bakış açısı ve amaçla gerçekleştirilen eğitsel politikalar 1924' te yürürlüğe giren Tevhidi-i Tedrisat Kanunu ile başlamıştır. Bu yasa ile yeni eğitim sisteminin eğitim ve öğretim ilkeleri bir araya getirilmiş ve müzik dersi müfredat programlarında yer almıştır (Say, 2010, s. 513).

Aynı yıl tıpkı Osmanlı Devletinin gözettiği politikaların bir benzeri olarak, Batı müziği eğitimi almaları amacıyla Maarif Bakanlığı tarafından, Avrupa'ya öğrenci gönderilmeye başlanmıştır (aktaran, Balkılıç, 2009, s. 80).

Tek Partili Cumhuriyet Rejiminin son bulmasına kadar devam eden süreç içerisinde müziğe ulusal bir form verebilmek adına pek çok reform hareketi gerçekleştirilmiştir. Örneğin; 1926 yılına "İstanbul Belediye Konservatuarı" adını alan Dar- ül Elhan' da Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati imzasıyla gönderilen bir telgraf emriyle Türk müziğinin öğrenimi kaldırılmıştır. Bu karardan bir yıl sonra ise kesinlikle eğitim ve öğretim tarzında olmamak şartıyla "Türk Müziği Eserleri Tasnif Heyeti' nin kurulmasına ve ders yapmamak koşuluyla; konservatuvar da çalışmasına izin verilmiştir (Durgun, 2010, s. 82).

2 Kasım 1934 yılına gelindiğinde ise, radyolarda Klasik Türk Müziği yayını yasaklanmıştır. 1928 yılında başlayan radyo yayınları halkın her daim ilgisini çekmiştir. Halkın bu denli ilgisini çeken bu araçtan alışlagelmiş olan müziğin yayından kaldırılması kamuoyu tarafından tepki çekmiştir. Nitekim bu yasak 6 Eylül 1936 yılında bizzat Mustafa Kemal tarafından kaldırılmıştır (Durgun, 2005, s. 84).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

İnsanın var oluşundan bugüne dek sözünü edebileceğimiz kültür kavramı sanatın her alanında olduğu gibi toplumların müzik kültürünü ve de yaşayışını da beraberinde geliştirmiş ve değiştirmiştir. Her toplumun geçmişinde yaşananlar, sosyal olaylardan, coğrafi etkileşimlerinden doğan bir kültürel değişim süreci olmuştur. Yaşanılan her olay, yönetici kadrolarca alınan her karar kültürel ve sanatsal alanı; gerek doğrudan gerekse dolaylı biçimde etkilemiştir. Türk toplumunda da Orta Asya’dan Anadolu’ya devam eden kültür birikimi tarih boyunca yaşanan olaylarla paralel bir biçimde değişim göstermiştir.

Toplumsal ve kültürel alanın değişim göstermesinin iki temel dayanağın üzerine kurulu olduğu söylenebilir. Birincisi doğal değişim süreci olarak nitelendirebileceğimiz ve yaşanan olaylar sonrasında kendi doğasında değişime uğramasıdır. İkincisi ise kültür ve kültürleşme hadiselerinin dışında tasarlanan, bir erk tarafından dizayn edilip, toplum tarafından benimsenmesi beklenen değişim süreci ve durumudur.

Özellikle toplumların hızlı değişme süreci içinde buldukları dönemlerde müziğin toplumsal ve siyasi işlevlerinin daha fazla öne çıktığı görülmüştür. Peki, neden yönetici kadrolar müzikal alana bir müdahaleye gerek duyar?

Hukuksal ve idari alanda yaşanan değişiklikler toplumsal alanı ve kültür öğelerini etkileyebilmektedir. Toplumla bu denli iç içe olan bir alan, tarih sahnesinde yer yer bir siyasi araç olarak kullanılmıştır. Nitekim toplumların ya da devletlerin değişen dünya görüşleri kültürel ve sanatsal alanda da toplumsal olanın bir yüzü niteliğiyle, bir ifade ediş biçimi olarak, ön planda yer almıştır. Başka bir deyişle, Türk Toplumunun dönüştürülmesinin hedeflendiği süreçlerde sosyal ve kültürel alanda yaratılmak istenen fikirler sanatsal faaliyetler yoluyla topluma iletmeye çalışılmıştır. Bu hedef doğrultusunda 18.yy da öncelikle 1715-1730 yılları arasında Lale Devri ile yoğun biçimde başlamıştır. III. Selim döneminde devam eden süreç, özellikle 19.yyya gelindiğinde sosyal ve siyasal olan her alanda değişim ve gelişim süreci başlamıştır.

Modernleşme adına atılan adımlar II. Mahmut döneminde en belirgin halini almıştır. Yeniçeri Ocağının kapatılarak yerine Mızıka-i Hümayun'un kurulması, daha sonra bu kurumun Batılı anlamda eğitim veren bir müzik okuluna dönüşmesi, müzikte Batıya açılmanın ilk adımları olarak nitelendirilebilir. Bu ilk adımlar Cumhuriyet' in ilanından sonra gerçekleştirilen müzik inkılabının işleyişinde de etkili olmuştur.

Avrupalılar karşısındaki iki yüz yılı kapsayan askeri yenilgiler ve toprak kayıpları, Osmanlı Devletini "savunmacı modernleşme" olarak adlandırılan bir süreç girmeye zorlamış, bir dizi reform sürecini de başlatmıştır. Modernleşme ise, her zaman bir bakıma Batılılaşma anlamını taşımıştır, çünkü Osmanlı güçlüye direnebilmek için kendini onunla özdeşleştiriyordu (Parla, 1993: 19).

Osmanlı Devletinin duraklama döneminden itibaren Cumhuriyetin ilan edildiği ve Tek Parti rejiminin hâkim olduğu döneme kadar 'modernleşme' temasıyla, iki ayrı süreç olarak ele alındığında, her iki süreç de birbirinden oldukça farklıdır. Bu farklılık, her iki dönemde toplumsal şartlarının olağan bir getirisidir. Yaşanan sosyal, siyasal ve iktisadi olayların sonucunda Cumhuriyet Batılılaşması Osmanlı Batılaşma döneminden görece daha katı bir hal aldığı söylenebilir.

Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen müzik reformları, Türk toplumunun kültürel dönüşüm sürecinde ayrıca önemsenmiştir. Ağırlıklı olarak Ziya Gökalp'in 'sentez' fikriyle yön alan müzikal reformlar, radyolar ve Halkevleri tarafından halka ulaştırılmaya çalışılmıştır. Sentez fikrine göre; Türk ulusunun ruhunu yansıtan ve ulusu temsil edecek olan halk türküleridir. Bu sebepten: "Halk türkülerini derlenmeli, batı müziği formlarında çok sesli biçimde icra edilmeli ve 'milli müzik' bu biçimde oluşturulmalıdır".

Sonuç itibarıyla, Osmanlı Devleti döneminden, Tek Partili Cumhuriyet yönetimini de içine alan süreçte genelde sanata, özelde müziğe yapılan müdahaleler göz önünde tutulduğunda görülmüştür ki; Osmanlı Döneminde yapılan müzikal değişiklikler Avrupalılar karşısındaki iki yüz yılı kapsayan askeri yenilgilerin ve toprak kayıplarının, devleti bir nevi "savunmacı modernleşme" mecbur bırakmasının sonucunda ortaya çıkmışken; Cumhuriyet' in ilanından sonra

Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”

kabul edilen Tek Parti rejiminde yaşanan değişimler, Avrupa’ da başlayarak bir çok ülkeyi etkisi altına alan Milli Devlet kurma fikrinden beslenmiştir. Bu doğrultuda Cumhuriyet rejiminin reformcu kadroları müzik aracılığıyla ile de ortak bir ulus yaratma fikrini beslemek istemişlerdir.

KAYNAKÇA

- Ak, Ahmet Ş. (2002). *Türk musikisi tarihi*. Ankara: Akçağ.
- Akıncı, A. (2012). Modern ulus devletlerin doğuşu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 61-70.
- Balkılıç, Ö. (2010). *Cumhuriyet, halk ve müzik: türkiye’de müzik reformu 1922-1952*. Ankara: Tan.
- Budak, O. A. (2000). *Türk müziğinin kökeni- gelişimi (deneme)*. Ankara: T.C Kültür Bakanlığı.
- Çetinkaya, Y. (1999). *Müzik yazıları*. İstanbul: Kaknüs
- Durgun, Ş. (2005). *Türkiye’de devletçi gelenek ve müzik*. Ankara: Alter.
- Ergül, N. (2009). Osmanlı modernleşmesi ve II. meşrutiyet dönemi batılılaşma tartışmaları. *Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü/ Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Gebze.
- Güdek, B. (2014, Mart). Cumhuriyet dönemi müzik alanında yabancı uzman raporları. *Tarih Okulu Dergisi*. 629-659.
- Hülür, H, & Gürsoy, A. K. Ç. A. (2005). İmparatorluktan cumhuriyete toplum ve ekonominin dönüşümü ve merkezleşmenin dinamikleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(17), 311-341.
- Kaplan, A. (2013). *Kültürel müzikoloji*. İstanbul: Bağlam.
- Kaya, Emin E. (2012). Türk müzik inkılabına bir “hazırlık evresi” olarak 1826-1920 dönemi. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Leterarure and History of Turkish or Turkic* Volume. Sayı 7/1. s.1451-1460.
- Mardin, Ş. (2000). *Türk modernleşmesi*. İstanbul: İletişim.
- Özkaya, S. (2000). *Sanatta deha ve yaratıcılık*. İstanbul: Pan.
- Parla, T. (1993). *Ziya Gökalp, Kemalizm ve Türkiye’ de Korporatizm*. İstanbul: İletişim.

Say, A. (2010). *Müzik tarihi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi.

Sağır, T. Zahal, O. Gürpınar, E. (2013). Cumhuriyet' in ilk yıllarında müzikte modernleşme hareketleri ve müzik politikaları (1923-1952). *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 71-89.

Sefer, E. (2012). XIX. yüzyılda batılılaşmanın Türk musikisi' ne etkileri. *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.

Uluskan, S. B. (2010). *Atatürk'ün sosyal ve kültürel politikaları*. Ankara: Korza

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

The movements of modernism encompass a process that began with the collapse of feudalism in Western Europe. The Modernism movement developed by Western sociologists is a movement which is influential in differentiating the attitudes and styles of societies in their social life from the generally accepted understanding of the state and society structure. With the developments in the economic, industrial and scientific fields all over the world, Europe has become possible as a mel superiority. In order to keep up with this rapid change in Europe for non-Western or non-Western societies, a series of actions have been formed in order to adapt to the rapid change in Europe. In the 18th and 19th centuries, the Ottoman Empire took part in a wing of this process of change and transformation.

In countries that care about modernization movements, this process is named as; Russian Modernization, Japanese Modernization and Ottoman-Turkish Modernization eyen. In general, Turkey's modernization process which is considered to be named as the Ottoman-Turkish Modernization, starting with the modernization process of the Ottoman Empire during the pause Republic 'stems from the continuation in conjunction.

After the stagnation period of the Ottoman Empire, Tanzimat and Islahat Edicts and social, political and economic innovation works; As in all areas of the social

Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”

structure, various interventions have been carried out in the musical field. In other words, an interlocutor of Modernization was music.

2. Method

Research as a method; In this study, document analysis method was used.

3. Findings, Discussion and Results

It can be said that the change of social and cultural space is based on two main pillars. The first one is the process of natural change and we can change the nature of the events after the events. The second is the process and situation of change, which is designed outside the culture and cultural events, designed by a force element and expected to be adopted by the society.

It has been observed that the social and political functions of music have become more prominent especially in the periods when societies are in a period of rapid change. So, why do the executive cadres need an intervention in the musical field? Legal and administrative changes can affect the social and cultural elements. An area that is so intertwined with society has been used as a political tool in the scene of history. As a matter of fact, the changing world views of societies or states have been at the forefront as a form of expression in the cultural and artistic field as a face of the social. In other words, in the processes aimed to transform Turkish society, the ideas that were wanted to be created in social and cultural fields were tried to be conveyed to society through artistic activities. In line with this goal, it started in the 18th century with the Tulip Era between the years 1715-1730. During the Selim period, the process of change and development began in all areas, social and political, especially in the 19th century.

Steps for modernization II. Mahmut has become the most prominent in the period. The establishment of Mızıkâ-i Hümayun in the place of the closure of the Janissary Corps and the transformation of the institution into a music school in the Western sense. These first steps have been influential in the functioning of the revolution after the proclamation of the Republic.

The military defeats and land losses for two hundred years against Europeans forced the Ottoman Empire to enter a process called "defensive modernization" and initiated a series of reforms. Modernization has always meant Westernization in a way, because the Ottoman identifies with it in order to resist the strong (Parla, 1993: 19).

When the Ottoman State was declared as the Republic after the stagnation period and the Single Party regime was dominant, it was quite different from each other when it was considered as two separate processes with the theme of modernization Osmanlı. This difference is a normal return of social conditions in both periods. As a result of the social, political and economic events, it can be said that the Westernization of the Republic has become more rigid than the Ottoman Westernization period.

The music reforms carried out during the Republican period were also taken into consideration in the cultural transformation process of Turkish society. Musical reforms, mainly directed by Ziya Gökalp's idea of synthesis ve, were tried to be conveyed to the public by the radios and Halkevleri. According to the idea of synthesis; They are folk songs that reflect the spirit of the Turkish nation and represent the nation. For this reason: biçim The folk songs should be compiled, the western music forms should be executed in a very vocal form and the meli national music "should be created in this way.

As a result, it was seen from the period of the Ottoman Empire that the Turkish Republic, which includes the Single Party, was generally taken into consideration in the light of the interventions in art and especially in music. The musical changes made during the Ottoman period emerged as a result of the military defeats and territorial losses of the Europeans for two hundred years as a result of the fact that the state forced some kind of askeri defensive modernization Osmanlı; The changes in the Single Party regime adopted after the proclamation of the Republic were fed from the idea of establishing a National State, which began in Europe and influenced many countries. Accordingly, the reformist

Gelenek ve modernizm ikileminde bir ses (sizlik): “musiki inkılabı”

cadres of the Republican regime wanted to feed the idea of creating a common nation through music.